

Malcolm X: afroamerykański prorok

22 lutego 2015

W latach pięćdziesiątych w Stanach Zjednoczonych czarny człowiek nie miał prawa w autobusie siedzieć obok białego człowieka. Malcolm X nie miał prawa zostać prawnikiem, ale nie dał sobie wmówić, że nie ma szans. Z biednego chłopca z sierocińca stał się ikoną walki z segregacją rasową.

Malcolm Little przyszedł na świat 19 maja 1925 roku w Omaha w stanie Nebraska. Jego matka była gospodynią opiekującą się ośmiorgiem dzieci, a ojciec aktywistą politycznym wzorującym się na Marcusie Garvey'u, uznawanym za prekursora walki o równouprawnienie w Stanach Zjednoczonych. Malcolm od małego często zmieniał miejsce zamieszkania z racji prześladowania jego ojca, Earla Little'ego, przez odłam Ku Klux Klanu Czarny Legion. Gdy Malcolm miał cztery lata, jego dom rodzinny został zrównany z ziemią przez członków rasistowskiej organizacji. Próby ucieczki rodziny przed Czarnym Legionem nie powiodły się. W 1931 roku ojca Malcolma znaleziono martwego na torach. Rodzinie próbowano wmówić, że uległ on wypadkowi, ale dzieci i żona Earla byli pewni, że został zamordowany za swoją walkę o równość. Dla matki Malcolma Louise śmierć męża była niesamowitym wstrząsem – kilka lat później trafiła do szpitala psychiatrycznego. W rezultacie Malcolm i jego rodzeństwo zostali rozdzieleni i trafili do różnych rodzin zastępczych lub sierocińców.

Mimo tak ciężkiego początku Malcolm w szkole był pilny i wyróżniał się spośród innych uczniów – nie tylko dlatego, że był jedynym czarnoskórym w całej szkole. „Chcę zostać prawnikiem” – oznajmił swojemu nauczycielowi w podstawówce. Ten odparł mu, że w życiu trzeba być realistycznym i że Murzyni nie zostają prawnikami. Zamiast jednak zająć się prawem, Malcolm najpierw trafił za kratki. Rzucił szkołę w

wieku 15 lat i po tułaczce w pogoni za pracą zamieszkał w Bostonie, aby tam robić „karierę” uliczną między innymi jako alfons, złodziej i handlarz narkotyków. W 1946 roku został aresztowany za włamanie i skazany na dziesięć lat więzienia. Paradoksalnie, miało to bardzo duży wpływ na jego rozwój intelektualny.

By nadrobić braki szkolne, w celi czytał wszystko, co wpadło mu w ręce i co było dostępne w więziennej bibliotece. Zainspirowany swoim bratem Reginaldem, które konwertował na islam, zagłębił się w teksty Eliji Muhammada, założyciela Narodu Islamu, organizacji promującej czarną supremację. Wtedy też porzucił swoje nazwisko Little i przybrał pseudonim X, jako symbol jego zagubionej tożsamości plemiennej. Jeszcze będąc w więzieniu przystąpił do Narodu Islamu, którego ideologia zakładała, że Afroamerykanie mogą sobie zapewnić wolność i równość tylko poprzez utworzenie własnego państwa, oddzielnego od białych Amerykanów.

W 1952 roku Malcolm X został przedwcześnie wypuszczony na wolność. Jego pierwszym celem było Detroit, gdzie pracował z Muhammadem nad ekspansją Narodu Islamu. Za jego sprawą organizacja szybko się rozrastała i od czterystu członków w 1952 roku sięgnęła aż 400 tysięcy osiem lat później. W całym kraju inaugurował nowe meczety i stał się wiodącym głosem społeczności. Jako znakomity orator swoimi przemówieniami porywał masy słuchaczy. Jego kazania nawoływały do porzucenia podwładności wobec białych i nienawiści wobec samego siebie. Czarnoskórzy obywatele Stanów Zjednoczonych byli wtedy przekonani, że są gorsi i muszą się przymilać do białych, aby żyć godnie. Malcolm X przedstawiał im całkiem odmienny obraz: „Biali są chudzi i bladzi. Nasza skóra wygląda przy nich jak czyste złoto. A zamiast błagać o wejście do domu swojego ciemniejszy, zbudujcie swój własny dom!”

Przekonywał Afroamerykanów, że muszą walczyć o swoje prawa na wszelkie możliwe sposoby. Nie czuł się ograniczony walką bez przemocy. Wręcz przeciwnie – uważał, że nie istnieje aksamitna

rewolucja. „Nie będziemy robić rewolucji podstawiając drugi policzek” – powtarzał. Chciał, aby każdy z jego braci był uzbrojony i proponował utworzenie afroamerykańskiego państwa. Przemoc była według niego uzasadniona, bo była samoobroną. Takie nastawienie zdobyło mu wielu zwolenników i równie wielu wrogów. Wśród tych ostatnich znalazł się między innymi dr Martin Luther King, który uważał, że „Malcolm X wyrządził sobie i naszemu narodowi wielką szkodę”. X w latach sześćdziesiątych stał się radykalną alternatywą Ruchu Wyzwoleńczego i przyciągnął tym uwagę rządu i FBI, które zakładało podsłuchy i monitorowało działalność jego oraz Narodu Islamu.

W zgodzie ze swoimi islamskimi przekonaniami pozostał w celibacie aż do ślubu z Betty Sanders w 1958 roku. Urodziła mu ona sześć córek, w tym bliźniaczki (Malak i Malika) urodzone już po jego śmierci w 1965 roku. Prywatnie Malcolm X przyjaźnił się z bokserem Cassiusem Clay'em, znanym pod pseudonimem Muhammad Ali. Pięściarz przybrał go po spotkaniu z Malcolmem, który przekonał go do islamu. Oboje lubili chodzić w garniturach – było to symboliczne odcięcie się od wizerunku „brudnych” Afroamerykanów.

Malcolm X w 1964 roku opuścił szeregi Narodu Islamu, gdy dowiedział się, że Elijah Muhammad nie jest wierny swoim własnym zasadom. Wyszło na jaw, że miał wiele romansów i kilkoro nieślubnych dzieci. Straciwszy to oparcie wyruszył w podróż za Atlantyk, między innymi do Afryki, Francji i Wielkiej Brytanii. Wyprawa ta okazała się punktem zwrotnym w jego życiu, gdyż nabrał globalnego kontekstu i umiejscowił afroamerykańskie dążenie do równoprawnienia w szerszej perspektywie antykolonializmu i panafrorykanizmu. W tym czasie odbył też tradycyjną pielgrzymkę do Mekki, przeszedł ostatecznie na islam i przybrał imię El-Hajj Malik El-Shabazz. Wrócił do Stanów ze zmienionym nastawieniem, bardziej optymistycznym i pełnym nadziei. Uwierzył wreszcie w możliwość pokojowej rewolucji. Podczas swojej podróży miał poznać

„blondwłosych, niebieskookich ludzi, którzy rzeczywiście mogliby zostać jego braćmi”.

Swoich nowych idei nie zdążył wcielić w życie. Podczas wystąpienia na Manhattanie 21 lutego 1965 roku do sali wtargnęło trzech uzbrojonych w broń palną mężczyzn, którzy trafili mówcę piętnaście razy. Malcolm X zmarł na miejscu. Jego mordercy należeli do Narodu Islamu, a FBI wiedziała o planach pozbycia się Malcolma od razu po jego odejściu z organizacji. Sam aktywista był świadomy zagrożenia ze strony byłych sprzymierzeńców. Kilka dni przed morderstwem podpalono jego dom, był on jednak na tyle zdeterminowany i przekonany o swoich racjach, że nie zamierzał się chować i dalej głosił swoje poglądy. Jak sam stwierdził: „Jeśli nie jesteś gotowy umrzeć za wolność, wyrzuc to słowo ze swojego słownika”.

Autorstwo: Julia Zeyer

Źródło: Histmag.org

Licencja: [CC BY-SA 3.0](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)

BIBLIOGRAFIA

1. An abridged biography of Malcolm X [w:] „Malcolm X”, dostęp: 20 lutego 2015 r., <http://www.malcolmx.com/biography/>.
2. Malcolm X Biography [w:] „bio.”, dostęp: 20 lutego 2015 r., <http://www.biography.com/people/malcolm-x-9396195>.
3. Malcolm X kidding around with Muhammad Ali, New York, 1963 [w:] „Rare Historical Photos and the story behind them”, dostęp: 20 lutego 2015 r., <http://rarehistoricalphotos.com/malcolm-x-kidding-around-muhammad-ali-new-york-1963/>.